

۲۰۲۱/۱۲/۲۴

جلیل غنی هروی

علامه سمندر غوریانی هم به ابدیت پیوست

علامه عبد الله سمندر غوریانی فیلسوف، ادیب، شخصیت کم نظیر عرفانی و فرهنگی، متبحر در علوم اسلامی و مکتب های فکری متنوع و مولف آثار فلسفی و عرفانی در غربت جان به جانان سپرد. علامه غوریانی بگفته دانشمند گرامی داکتر شهرانی یک فیلسوف قرن بیست افغانستان به معنی واقعی کلمه است که دانش و عمق نظر مطالعات گسترده او در علوم اجتماعی و فلسفی حدود و مرزی را نمی شناسد.

استاد سمندر غوریانی در سال ۱۳۱۵ در یک خانواده متوسط الحال در هرات بدنیا آمد و تعلیمات اولیه را در مسجد قریه فرا گرفت.

او آموزش را از قاعده بغدادی تا "شروط الصلوة" و "فقه کیدانی" و مقداری هم از آداب نویسندگی و نامه نگاری فرا گرفت و در پهلوی درس مسجد، حسن خط را نیز از پدرش آموخت. در فخرالمدارس هرات (مدرسه پای منار ها) به تحصیل دوام داد. مدرسه در وازه ی ذهن پر تلاش و کنجکاو غوریانی را به سمندر جهان دیگری و با تفکر دیگری آشنا ساخت و از همین کانون علم و معرفت بود که تراوش های فکری خود را در قالب مقالات در کنفرانس های مدرسه تبارز میداد. اشعار او هم در همین زمان در روزنامه ی اتفاق اسلام در هرات نشر می شد. یعنی هنوز در عنفوان جوانی بود که شعر گفت و نوشتن را و تحقیق را آغاز کرده بود.

عبد الله سمندر غوریانی بعد از فرا گرفتن مراحل ابتدائی علوم دینی در فخرالمدارس، برای ادامه ی تحصیل عازم کابل و شامل مدرسه علوم شرعیه گردید و به صنف هفتم مدرسه شرعیه که در پغمان موقعیت داشت پذیرفته شد. سمندر غوریانی در پهلوی دروس مدرسه کماکان به نوشتن مقالات و اشعار و ترجمه های از زبان عربی و گاهی هم از انگلیسی برای روزنامه اقتصاد، ثروت، پیام حق و دیگر نشرات ادامه میداد.

آشنائی سمندر غوریانی با محمد اسماعیل مبلغ تاثیر ماندگار در تفکر و تحقیق او در علوم گذاشت و تا واپسین دم حیات این تاثیر در روح و روان او، در خط حرکت او، و مسیر مطالعات او مشهود بود و همواره از رهنمائی های او یاد آور می شد. به همت و پایمردی دانشمند ژرفنگر محمد اسماعیل مبلغ که بعد ها حکومت کابل او را به شهادت رسانید با دوستان دیگری از جمله شاد روان داکتر رضوی غزنوی، شاد روان استاد مایل هروی، شاد روان استاد جاوید و استاد فرهنگ فقید و دانشمندان و متفکران دیگری از طیف و جریانهای متفاوت فکری آشنا گردید که افق دید او را گسترش بیشتر داد.

استاد غوریانی نه تنها در فلسفه و علوم دینی و الهیات تبحر داشت بلکه در ریاضی، فیزیک، مآثر یابزم دیالکتیک، اقتصاد و جامعه شناسی و همچنان مکتب های سیاسی متعددی مطالعات و تحقیقات عمیق داشت. عطرش او برای دانستن مرزی را نمی شناخت و با همین عشق به دانش بود که هیچگاهی از آموختن دست نکشید و هر آنچه در ماحولش می گذشت می خواست بداند و به عمق موضوعات پی ببرد. رساله های استالین را که در میان حلقه ای محدودی از تحصیل کرده ها به شمار انگشتان رد و بدل میشد، مطالعه می کرد و از طریق خوانش آنها به سوسیالیزم آشنا شد و در مباحث آزاد و داغ جوانان اشتراک میکرد. او با وجود گرفتاری های درسی و رقابت های صنفی هیچگاهی از مطالعه ی سایر موضوعات و رشته های مختلف علمی دست نمی کشید و همیشه کتابی در دست داشت.

استاد غوریانی قبل از آنکه شامل فاکولته ی شرعیات شود آثار سه نویسنده و متفکر معروف جهان، فروید، آنتستاین و چارلز داروین را مطالعه کرده بود. تماس او با استادان مصری و عراقی بیشتر شد و با نهضت اخوان المسلمین از طریق نوشته های حسن البنا آشنا گردید. زپس از فراغت از فاکولته در سال ۱۳۴۱ در حکومتی گذره هرات به صفت مفتی مقرر شد. بعدا به کابل رفت و در وزارت عدلیه به شعبه نشرات و قلم مخصوص ایفای وظیفه کرد. او طی سفری که از طرف وزارت عدلیه برای اصلاح ریفورم سیستم قضائی افغانستان ترتیب شده بود، در جمع یک هیئت چهل نفری به مصر رفت. در آنجا با مکاتب فلسفی و دوکتورین های متفاوت و برداشت های گوناگون از سوسیالیزم تا اگزیستانسیالیزم و مکتب اصالت تحقیقی (پوزیتویزم) آشنا گردید. بعد از برگشت از مصر مقابله با مارکسیزم را وظایف خود میدانست چنانچه نوشته ها و مقالاتی در نشریه های مختلف به چاپ میرسانید. او با شاد روان استاد صلاح الدین سلجوقی دیدار و ملاقات کرد و با ایشان در باره طرز دید فلسفی خود صحبت های داشت.

اثر معروف کارل مارکس به نام «سر مایه» را چندین بار مطالعه و تحلیل و تجزیه نمود. مآثر یالیزم دیالکتیک را هم مانند «سر مایه» تحلیلی و تحقیقی مطالعه کرده بود، نظریه ی «نسبیت» آینشتین را تحلیل و تجزیه و تفسیر نمود. استاد غوریانی پس از مدت زمانی از وزارت عدلیه به ستره محکمه و بعدا به فاکولته شرعیات به سمت استاد مقرر گردید. او بار دیگر از طرف فاکولته شرعیات جهت تحصیلات عالی به مصر فرستاده شد. او در اخیر سال فراغت از دوره ماستری در جامعه از هر بود که کودتای ۲۶ سرطان به رهبری محمد داود خان پیش آمد و بوطن برگشت.

استاد سمندر غوریانی تا ۷ ثور کودتای حزب دمو کراتیک خلق در فاکولته شرعیات به صفت استاد ایفای وظیفه نمود و بعداً واپس به وزارت عدلیه به صفت عضو ریاست تفتیش تعیین گردید. مگر نحوه کار او در ریاست تقنین نه از دید مشاوران روسی و نه هم از نظر او چندان جالب و مطلوب نبود. مزید بر آن به ترجمه ی رساله یی که راجع به سیستم قضائی شوروی بود حاضر نشد.

او از فاکولته علوم اجتماعی موافقه گرفت و به شعبه فلسفه رفت و بعد از مدتی آمریت دیپارتمنت فلسفه را نیز بدست گرفت. بعد به آمریت پروگرام ماستری تعیین شد و پس از اخذ امتحان دولتی وطن را ترک گفت. او ابتدا به ایران و از آنجا به پاکستان رفت. استاد غوریانی مدتی عضو اتحادیه نویسندگان افغانستان آزاد بود. پس از شهادت پروفیسور مجروح به ایالات متحده پناهنده شد. یکی از اهداف مهم استاد سمندر غوریانی مبارزه علیه

کمونیسم و افراط گرایی دینی بود. سمندر غوریانی به تعبیر خودش به سوسیالیسم در افغانستان آشنا شد و با بنیادگرائی در مصر و با وهابیت در امریکا.

دو اثر ماندگار و فلسفی از استاد غوریانی در دست است یکی به نام « ماده و معنی» که اصالت ماده و معنی را به مقایسه می گیرد و دید فلسفی و علمی به تحلیل، تفسیر و توضیح این دو اصل متضاد می پردازد. این اثر در پیشاور به نام مستعار «ابو الوفای افغانی» چاپ شد چون با تفکر و روش و باور های افراط گرایانه ی گروه جهادی مستقر در پیشاور سازگار نبود و در هراس از اینکه برای ابد خاموشش نسازند آنرا با نام مستعار نشر کرد. اثر دوم آن که سال گذشته در کابل چاپ شد به نام «مجموعه ی تاملات فلسفی» است که حکومت وقت افغانستان تصمیم گرفت که جزء نصاب تعلیمی دیپارتمنت فلسفه برای درجه ی ماستری گردد. البته مقالات زیادی هم در اسلام شناسی، تحلیل و تفسیر احکام فقهی، و ادبی و عرفانی نگاشته است که از آن جمله می توان از مناظره های علمی و فرهنگی و فلسفی او در هفته نامه ی امید با زنده یاد استاد نگار نگر و زنده یاد داکتر اکرم عثمان یاد آور شد که از پر خواننده ترین مقالات آن نشریه در زمانش بود.

حتی در ریاضی و محاسبه و در آوانیکه هنوز شاگرد فاکولته ی شرعیات بود، نیز ید طولائی داشت. وزن زمین را با وزن نمودن یک پارچه ی خورد سنگ از کوه آسمانی سنجیده بود. آن چنان به مطالعه عشق داشت که هیچگاهی دستانش بدون کتاب نبود و می گفت در عمرم فقط سه روز در مرگ پدرم مطالعه نکردم بقیه عمر را تا زمانی که چشمان ژرفنگر او فروغی داشت و حتی با سختی می توانست به کمک عینک مطالع کند از کتاب و مطالعه دوری نکرد. معروف است که از هرات برای ادامه ی تحصیل با بس به کابل میرفت و در ایستگاه در یک بس نشست و مصروف مطالعه شد ساعت ها بعد متوجه شد که این بس متروک و غیر فعال است. یعنی همیشه غرق مطالعه و آموختن بود. هیچ یک از هم قطارانش در مباحث فلسفی و علمی و سیاسی با او رقابت کرده نمی توانستند تسلط و تبحر او بر علوم دینی و هم چنان ماتریالیسم دیالکتیک او را چنان منطقی و استدلال قوی داده بود که سر آمد هم قطارانش ساخته بود. به زبانهای عربی و انگلیسی مثل زبان مادری اش فارسی تبحر داشت و اکثر مطالعات او به این دو زبان بود.

استاد غوریانی با بانو عاطفه عثمانی ازدواج نمود که زندگی نو فرصت های بیشتری را در نحوه کار او فراهم ساخت و حتی سرایش شعر را که در اثر رویداد های تلخ در افغانستان و بیرون از آن در هجرت در او خوابیده بود، همسرش با سرودن اشعار خود آن را سر از نو بیدار کرد.

علامه عبد الله سمندر غوریانی روز دو شنبه ۲۰ دسمبر ۲۰۲۱ میلادی به عمر هشتاد و پنج سالگی در ایالت دلاویر ایالات متحده ی امریکا جهان فانی را وداع گفت. روحش شاد و یادش چون نام و آثار او ماندگار است

برای مطالب دیگر جلیل غنی هروی روی عکس کلیک کنید